

POSTANOWIENIE

Dnia 4 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania A. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
z udziałem S. P. – H. w W.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 4
czerwca 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 5 października 2023 r., sygn. akt III AUa 23/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ,**
- 2. zasądza od odwołującej się A. P. na rzecz organu rentowego tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanej orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 5 października 2023 r. oddalił apelację wnioskodawczyni A. P. od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 15 października 2021 r., którym zmieniono w części decyzję Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych Oddział w Rzeszowie z dnia 4 grudnia 2019 r., stwierdzającą, że wnioskodawczynie nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu od dnia 1 grudnia 2012 r. do dnia 12 maja 2013 r. i od dnia 12 maja 2014 r. oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 grudnia 2012 r. do dnia 12 maja 2013 r. i od dnia 12 maja 2014 r. w ten sposób, że ustalono, iż wnioskodawczynie - jako osoba współpracująca ze S. P., prowadzącym działalność gospodarczą H. w W. - podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 20 kwietnia 2018 r. oraz zasądził od wnioskodawczynie na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.

W ocenie Sądów *meriti* pomoc, którą wnioskodawczynie świadczyła na rzecz męża do dnia 20 kwietnia 2018 r. nie mogła stanowić tytułu do objęcia jej jako osoby współpracującej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, ponieważ nie miała on charakteru stałego, nie wykazywała bezpośredniego związku z przedmiotem działalności gospodarczej prowadzonej przez jej męża ani nie przyczyniała się do wzrostu przychodów z tej działalności. Niewątpliwie w latach 2012-2017 wnioskodawczynie sprawdzała wpłaty w firmie męża, zdarzało jej się też dostarczyć towar odbiorcy lub wystawić fakturę. Odbywało się to jednak sporadycznie i nieregularnie, skoro w 2012 r. pomagała mężowi przez 31 dni, w 2013 r. - 6 dni, w 2014 r. - 55 dni, w 2015 r. - 126 dni, w 2016 r. - 136 dni, w 2017 r. - 152 dni. Dopiero w kwietniu 2018 r., wraz z rozszerzeniem działalności gospodarczej jej męża o sprzedaż i skład opału, wnioskodawczynie faktycznie podjęła współpracę z firmą męża, zajęła się sprzedażą, doradztwem i rozliczaniem akcyzy, pozyskuje nowych klientów i dostawców, zamieszcza ogłoszenia reklamowe, co potwierdzają liczne dowody. Wówczas też przychód firmy znacznie wzrósł, na co niewątpliwie miała już wpływ praca wnioskodawczynie. Porównanie obu okresów aktywności wnioskodawczynie wskazuje, że świadczona przez nią do końca 2017 r. działalność na rzecz firmy męża miała charakter jedynie okazjonalnej pomocy, stanowiącej normalną konsekwencję obowiązku małżonków do wzajemnej

pomocy oraz współdziałania dla dobra rodziny (art. 23 i art. 27 k.r.o.), której nie można podnieść do rangi współpracy stanowiącej tytuł do zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych. Niski poziom zaangażowania w spornym okresie w działalność gospodarczą męża świadczy o tym, że źródła swojej egzystencji wnioskodawczyni nie upatrywała w tej działalności, lecz w wysokich świadczeniach wypłacanych z ubezpieczenia społecznego. Potwierdza to zadeklarowanie za wnioskodawczynię przez płatnika składek maksymalnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w okresie, kiedy przychód z firmy pozostawał na stosunkowo niskim, nieadekwatnym do ponoszenia kosztów i obciążeń związanych z taką podstawą składek, poziomie, jak też niezdolność do pracy z powodu choroby przypadająca na okres ciąży, która nastąpiła już po miesiącu od sugerowanego podjęcia współpracy.

Wnioskodawczyni w całości zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcia sprawy co do istoty, a także zasądzenia na rzecz skarżącej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: 1) art. 8 ust. 11 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497 ze zm., dalej jako ustawa systemowa), przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że skarżąca nie współpracowała ze swoim mężem przy prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, gdyż czynności wykonywane przez nią w ramach współpracy miały jedynie charakter pomocniczy i okazjonalny, a przy tym brak im waloru ekonomicznego, co doprowadziło do odmowy objęcia jej ubezpieczeniami społecznymi, podczas gdy kryteria ciężaru gatunkowego wykonywanych obowiązków, ich częstotliwości oraz wpływu na wysokość dochodu osiąganego z działalności gospodarczej interpretowane z art. 8 ust. 11 ustawy systemowej winny być oceniane z uwzględnieniem okresów w jakich skarżąca, z uwagi na swój stan zdrowia, była zdolna do wykonywania swoich obowiązków w ramach współpracy z prowadzącym działalność i równoczesnym wyłączeniem spod tej oceny okresów, w

których, ze względu na stan zdrowia bądź konieczność sprawowania opieki nie była uprawniona do podejmowania działań w ramach współpracy, 2) art. 98 § 1 i 1¹ w związku z art. 109 k.p.c., przez błędne zastosowanie i zasądzenie od skarżącej na rzecz organu rentowego kwoty 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (wraz z ustawowymi odsetkami) w sytuacji, gdy organ rentowy w trakcie tego postępowania nie złożył żądania zwrotu kosztów procesu.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na istnienie zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do pytania - „czy ocena działań osoby współpracującej przy prowadzeniu działalności gospodarczej, w myśl art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, winna być dokonana przy uwzględnieniu okresów, w jakich osoba ta, z uwagi na stan zdrowia była zdolna (i uprawniona) do wykonywania swoich obowiązków w ramach współpracy z prowadzącym działalność - tj. z wyłączeniem okresów, w których ubezpieczony nie jest zdolny (i uprawniony) do wykonywania swoich obowiązków?”

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania i o zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest uzasadniony. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy

przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., tj. występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, ale skarżąca nie wykazała występowania tej przesłanki w rozpoznawanej sprawie.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością, i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II PK 248/09, LEX nr 1663571).

W ocenie Sądu Najwyższego przedstawione zagadnienie prawne jest pozorne i w swej istocie stanowi polemikę z oceną prawną dokonaną przez Sady

obu instancji na podstawie ustalonego w sprawie stanu faktycznego, który w żaden sposób nie został zakwestionowany w skardze, ponieważ nie zawiera ona zarzutów proceduralnych mogących prowadzić do skutecznego podważenia tych ustaleń. Z ustaleń tych wynikało jednoznacznie, że przed 2018 r. pomoc skarżącej przy prowadzeniu działalności gospodarczej jej męża stanowiła normalną konsekwencję współdziałania małżonków na rzecz założonej przez nich rodziny (art. 23 i art. 27 k.r.o.), ponieważ nie można przypisać jej cech stabilności i stałości, jak też wymiernego udziału w generowaniu dochodu firmy, a więc nie wykonywała ona cech charakterystycznych wypracowanej w orzecznictwie definicji pojęcia „współpraca przy prowadzeniu działalności” (art. 8 ust. 11 ustawy systemowej). Stosownie bowiem do utrwalonego orzecznictwa na pojęcie to składają się występujące łącznie następujące przesłanki: - istotny dla działalności gospodarczej ciężar gatunkowy działań osoby współpracującej, które nie mogą mieć charakteru wtórnego; - bezpośredni związek tych działań z przedmiotem działalności gospodarczej; - systematyczność, stabilność i zorganizowanie oraz znaczący czas (długotrwałość) i częstotliwość podejmowanych prac (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 170; z dnia 20 maja 2008 r., II UK 286/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 241, OSP 2010 z. 2, poz. 23; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 315/09, LEX nr 604215; z dnia 18 maja 2017 r., I UK 215/16, LEX nr 2329474; z dnia 13 lipca 2017 r., III UK 181/16, LEX nr 2375932). Ocena, czy pomoc świadczona przez małżonka może być uznana za współpracę, wymaga przy tym uprzedniego zbadania stanu faktycznego nie tylko w zakresie charakteru i rodzaju czynności podejmowanych przez członka rodziny, lecz także czasu potrzebnego na ich wykonanie (w skali dnia, tygodnia, miesiąca), ich znaczenia i wartości dla prowadzonej działalności, a także zorganizowania i powiązania z działalnością gospodarczą (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., III USK 566/21, LEX nr 3549538 oraz z dnia 28 listopada 2023 r., III USK 386/22, LEX nr 3636472). W konsekwencji wskazane we wniosku skargi kasacyjnej zagadnienie prawne sprowadza się w istocie do próby niedopuszczalnego kwestionowania oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego sprawy i nie może być podstawą przyjęcia skargi kasacyjnej do

rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 312/11, LEX nr 121542).

Tylko dla porządku warto nadmienić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że ocena prowadzenia działalności gospodarczej musi uwzględniać okresową niezdolność do pracy i nie ma uzasadnienia normatywnego postrzeganie stanu niezdolności do pracy osoby prowadzącej działalność gospodarczą jako przyczyny niepodlegania ubezpieczeniom społecznym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy systemowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 9 czerwca 2021 r., II USKP 62/21, OSNP 2022 nr 3, poz. 31 czy z dnia 13 lipca 2022 r., II USKP 203/21, OSNP 2023 nr 4, poz. 48). Zwraca się jednak uwagę, że prowadzenie działalności gospodarczej tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawowy tej instytucji prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2023 r., III USKP 29/22, LEX nr 3611562). Na ten element współpracy zwrócił również uwagę Sąd Apelacyjny wskazując, że dochody firmy męża skarżącej nie dawały podstaw do zadeklarowania tak wysokich składek na ubezpieczenie społeczne, a skarżąca upatrywała źródła dochodów nie ze współpracy w prowadzeniu działalności gospodarczej, ale w wysokich świadczeniach wypłacanych z ubezpieczenia społecznego, do których nabyła prawo po miesiącu od deklarowanej współpracy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c.

[SOP]

[ms]

